

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Закону України «Про внесення змін
до Кримінального процесуального кодексу України та інших
законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва
під час кримінального провадження»

1. Мета

Метою проєкту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження» (далі – проєкт Закону) є вдосконалення існуючих механізмів міжнародного співробітництва у кримінальних справах та виконання деяких міжнародних зобов'язань.

2. Обґрунтування необхідності прийняття акта

Зміни, запропоновані в проєкті Закону, розроблено Міністерством юстиції України з метою усунення окремих проблем та прогалин у регулюванні міжнародного співробітництва у кримінальних справах, зокрема:

на реалізацію пунктів 19, 20, 22 Плану дій щодо удосконалення національної системи фінансового моніторингу за результатами 5-го раунду оцінки України Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL), з метою усунення невідповідності законодавства України рекомендаціям FATF (Групи з розроблення фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму), які визначають стандарти у сфері міжнародного співробітництва у кримінальних справах та з питань протидії відмиванню коштів;

рекомендацій Європейської комісії у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу в частині забезпечення відповідності законодавства стандартам FATF у галузі міжнародного співробітництва у кримінальних справах;

для створення умов належного застосування Рамкової угоди між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility, стаття 7 (п. j ч. 5), стаття 9 (ч. 12), стаття 11 (ч. 5, 6) якої передбачають обов'язок України забезпечити співробітництво з Прокуратурою Європейського Союзу (EPPO). Відповідно до частини п'ятнадцятої статті 9 Рамкової угоди невиконання зобов'язань, визначених у статтях 9, 11, включно з неповідомленням про порушення або відмовою від співпраці з питань боротьби із шахрайством з EPPO, становлять істотне порушення зобов'язань за цією Угодою та відповідно можуть призвести до зменшення фінансового внеску або стягнення всіх або частини здійснених виплат;

на виконання Дорожньої карти з питань верховенства права (частина IV «Юстиція, свобода та безпека», розділ 4.1 «Судове співробітництво в кримінальних справах», стратегічний результат 1, захід 3), схваленої з урахуванням постанови Кабінету Міністрів України від 14 травня 2025 року № 475-р,

Міністерство юстиції України
№ 123816/12.1/4-26 від 18.08.2026
Підписувач Маслов Денис Вячеславович
Сертифікат 514B5C86A1E5DA11040000003D0AB001F07AF305
Дійсний з 17.07.2026 20:07:14 по 17.07.2028 20:07:14

з метою виконання зобов'язань України, передбачених переговорною рамкою Європейського Союзу, схваленою рішенням Ради Європейського Союзу від 21 червня 2024 року, за кластером 1 «Основи процесу вступу до ЄС».

Крім того, запропоновані зміни спрямовані на удосконалення правового регулювання порядку здійснення міжнародного правового співробітництва у кримінальних справах, ґрунтуючись на практиці застосування відповідних міжнародних договорів насамперед з питань екстрадиції та передачі засуджених осіб, запровадження можливості використання електронних комунікацій при надсиланні запитів про надання правової допомоги та видачу правопорушників у випадках, коли це передбачено міжнародним договором або за домовленістю між уповноваженими (центральними) органами запитуючої та запитуваної сторін.

3. Основні положення проєкту акта

Проєкт Закону складається з двох розділів.

Розділ I передбачає внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК).

Змінами і доповненнями *до статей 99, 548, 558, 575 КПК* пропонується передбачити можливість використання у процесі доказування та встановлення фактів чи обставин під час кримінального провадження документів, що надійшли в порядку міжнародного співробітництва у кримінальних справах за допомогою електронних комунікацій; право уповноважених (центральных) органів у випадках, передбачених міжнародним договором України, або за домовленістю з іноземною державою надсилати та приймати до виконання запити про міжнародне співробітництво виключно за допомогою електронних комунікацій з подальшим надсиланням запиту в паперовій формі тільки на прохання запитуваної сторони.

Вказані зміни відповідають сучасній практиці іноземних держав, насамперед європейських, і дозволять використання новітніх технологій при надсиланні запитів про надання правової допомоги та видачу правопорушників, оскільки чинна редакція КПК встановлює умовою опрацювання запитів лише наявність паперового оригіналу. Це також сприятиме зменшенню часу, що витрачається на міжнародне співробітництво, а отже, скороченню тривалості кримінального провадження.

Зміни до статей 164, 222, 535, 557, 562, а також доповнення КПК статтею 545¹ реалізують висновки і зауваження, що містяться у Звіті за результатами 5-го раунду взаємної оцінки України Комітетом експертів Ради Європи з питань оцінки заходів протидії відмиванню коштів та фінансуванню тероризму (MONEYVAL) і мають на меті усунення невідповідності законодавства України стандартам FATF. Зміни стосуються забезпечення належного захисту інформації щодо міжнародного співробітництва, підвищення ефективності вирішення питань про отримання за кордоном доказів, якщо це потребує дозволу суду, уникнення зволікань при зверненні про конфіскацію активів, які заарештовані за кордоном.

Зміни до пункту 4 частини другої статті 557 КПК створюють умови для забезпечення Україною якнайширшого співробітництва з питань взаємної правової допомоги на основі принципу взаємності у кримінальних справах завдяки усуненню вимоги подвійної криміналізації у випадках, коли запитувана допомога не стосується виконання процесуальних дій, які потребують спеціального дозволу.

Запропоновані **зміни до статей 281, 282, 335 КПК** мають на меті усунення недоліків процесуального регулювання оголошення особи у міжнародний розшук, оскільки у законодавстві відсутнє визначення поняття «міжнародний розшук», що впливає на ефективність міжнародного співробітництва з метою застосування процедури екстрадиції.

Запропоновані зміни дадуть змогу нормативно і процесуально визначити момент початку міжнародного розшуку.

Доповнення пункту 4 частини першої статті 541 КПК та статті 542 КПК має на меті створення правової підстави для співробітництва з Прокуратурою ЄС і поширення з цією метою поняття «запитуюча сторона», крім іноземної держави, також на орган чи установу міжнародної організації, уповноважені здійснювати кримінальне провадження.

Інші зміни зумовлені необхідністю удосконалення механізму надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах, вирішення питань екстрадиції та передачі засуджених осіб з огляду на практику застосування положень відповідних міжнародних договорів.

Зміни до статей 282 і 335 КПК в частині відновлення досудового розслідування та зупинення судового провадження спрямовані на уточнення підстав для відповідних процесуальних дій у разі вжиття заходів у межах міжнародного співробітництва, передбачених розділом IX та/або IX² КПК (наприклад, надсилання запиту про міжнародну правову допомогу з метою проведення процесуальних дій, про екстрадицію та необхідність отримання результатів виконання таких запитів).

Зміни до статті 567 КПК спрямовані на вирішення питань, що виникли у зв'язку з виїздом за кордон значної кількості громадян України після повномасштабного вторгнення РФ. Таким чином, пропонується передбачити можливість використання Єдиної судової інформаційно-комунікаційної системи для допиту таких громадян.

Передбачені проєктом Закону доповнення КПК статтею 590¹, зміни до статей 584, 589 спрямовані на удосконалення нормативного врегулювання окремих процесуальних питань, пов'язаних з видачею особи (екстрадицією), а до статей 595, 598, 599 – процедури перейняття кримінального провадження.

Внесення змін і доповнень до статей 537, 539, 602, 603, 606, 609, 610, 612 КПК спрямовано на удосконалення процедури вирішення питань про передачу засуджених осіб та про виконання вироків судів іноземних держав в Україні та вироку суду України за кордоном.

Так, зміни до статті 539 КПК мають забезпечити правову визначеність при реалізації міжнародних договорів України з питань передачі засуджених

осіб, які гарантують засудженому можливість вирішення деяких питань, пов'язаних з виконанням вироку, як у державі винесення вироку, так і в державі виконання вироку.

Зміни до статті 609, зокрема, дадуть можливість касаційного оскарження рішень у разі потреби усунення істотних порушень кримінального закону та неправильного застосування закону України про кримінальну відповідальність, які були допущені судом першої та апеляційної інстанцій при розгляді клопотань Мін'юсту про приведення вироків іноземних судів у відповідність до законодавства України. Це сприятиме дотриманню зобов'язань України, взятих за міжнародними договорами, а також реалізації прав засуджених осіб, гарантованих такими міжнародними договорами. Отже, зміни потрібні для недопущення порушень та формування відповідної судової практики.

Доповнення КПК новою статтею 604¹ має на меті усунути прогалину та врегулювати порядок розгляду запиту іноземної держави про розподіл або повернення конфіскованого майна, а також створити правові підстави для звернення суду України з таким запитом до компетентного органу іноземної держави.

У розділі II «Прикінцеві положення» пропонується визначити порядок набрання Законом чинності з дня, наступного за днем його опублікування, а також внести до Кримінально-виконавчого кодексу України зміни, які, зокрема, впливають із запропонованих змін до статті 612 КПК України.

4. Правові аспекти

У цій сфері правового регулювання діють Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінально-виконавчий кодекс України.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону не потребуватиме додаткових витрат з Державного бюджету України, оскільки забезпечуватиметься у межах коштів, призначених у Державному бюджеті України на утримання органів державної влади, які безпосередньо братимуть участь у його виконанні.

Видатки на здійснення функцій з виконання міжнародних договорів про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах здійснюються у межах обсягу бюджетних коштів, передбачених Міністерству юстиції України за рахунок коштів державного бюджету за бюджетною програмою КПКВК 3601010 «Керівництво та управління у сфері юстиції».

Видатки на виконання усіх функцій органів прокуратури здійснюються у межах обсягу бюджетних коштів, передбачених Офісу Генерального прокурора за рахунок коштів державного бюджету за бюджетними програмами КПКВК 0901010 «Здійснення прокурорської діяльності, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів прокуратури».

6. Позиція заінтересованих сторін

Проект Закону погоджено Офісом Генерального прокурора, Верховним Судом, Службою безпеки України, Державним бюро розслідувань, зауваження яких були повністю або частково враховані, Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою, пропозиції якої не враховано як такі, що мають бути предметом окремого законопроєкту.

Проект Закону не потребує проведення консультацій із громадськістю.

Проект Закону не стосується питань функціонування місцевого самоврядування, прав та інтересів територіальних громад, місцевого та регіонального розвитку.

Проект Закону не стосується соціально-трудової сфери, прав осіб з інвалідністю.

Проект Закону не стосується функціонування і застосування української мови як державної.

Проект Закону не стосується сфери наукової та науково-технічної діяльності та на розгляд Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій не надсилався.

7. Оцінка відповідності

Проект Закону відповідає Конституції України, законам України та чинним міжнародним договорам України, а також стандартам Ради Європи, у тому числі положенням європейських конвенцій з питань кримінального судочинства.

Проект Закону відповідає Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практиці Європейського суду з прав людини.

Проект Закону містить положення, що стосуються зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

У проєкті Закону відсутні положення, що впливають на забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків; містять ризики вчинення корупційних правопорушень та правопорушень, пов'язаних з корупцією; створюють підстави для дискримінації.

Проект Закону не містить положень, реалізація яких обумовлює прийняття або перегляд інших законів, актів Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади.

8. Прогноз результатів

З прийняттям проєкту Закону буде вдосконалено нормативне регулювання окремих питань міжнародного правового співробітництва у кримінальних справах, а також забезпечено виконання низки міжнародних зобов'язань, у тому числі в рамках співробітництва з Європейським Союзом.

Реалізація проєкту Закону не матиме впливу на ринкове середовище, забезпечення прав та інтересів суб'єктів господарювання, громадян і держави, розвиток регіонів, підвищення чи зниження спроможності територіальних

громад, ринок праці, рівень зайнятості населення, громадське здоров'я, екологію та навколишнє природне середовище.

Міністр юстиції України

Денис МАСЛОВ